

Samowystarczalność energetyczna w gminach.

Spółdzielnie energetyczne szansą na bardziej opłacalne projekty OZE dla firm i samorządów

Bartosz Korbus,
Instytut Partnerstwa
Publiczno-Prywatnego

Łódź - 06 06 2025

Początki spółdzielczości

Towarzystwo Rolnicze Hrubieszowskie

(Rolnicze Towarzystwo Wspólnego Ratowania się
w Nieszczęściach)

Pionierska spółdzielnia na świecie powstała na
Lubelszczyźnie. 1816r. Pomysł Stanisław Staszic
= 9 wsi, 329 gospodarzy.

Spółdzielnia Energetyczna – podstawy prawne

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii:

Definiuje pojęcie spółdzielni energetycznej oraz określa zasady jej działania, w tym obszar działalności, który może obejmować gminy wiejskie lub miejsko-wiejskie, nie więcej niż trzy sąsiadujące ze sobą.

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (*Art. 22, 2 (b) Renewable Energy Directive II*):

Spółeczności energetycznej działającej w zakresie energii odnawialnej („Renewable Energy Communities”) przysługuje jednoznacznie prawo udziału energii odnawialnej wyprodukowanej przez jednostki produkcyjne będące własnością tej społeczności energetycznej. Ponadto podmiot ten powinien opierać się na otwartym i dobrowolnym uczestnictwie, być niezależny i skutecznie kontrolowany przez jego członków.

Spółdzielnia Energetyczna – podstawy prawne

Ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze: Reguluje ogólne zasady zakładania i funkcjonowania spółdzielni, w tym minimalną liczbę założycieli, która wynosi **co najmniej 10 osób fizycznych lub 3 osoby prawne.**

Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników: W kontekście spółdzielni energetycznych, szczególnie na obszarach wiejskich, ta ustawa może mieć zastosowanie, zwłaszcza gdy członkami są rolnicy.

Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r.: Dotyczy procedur związanych z rejestracją, bilansowaniem oraz udostępnianiem danych pomiarowych i rozliczeń spółdzielni energetycznych.

Spółdzielnia Energetyczna – definicja

Przedmiotem działalności spółdzielni energetycznej może być wytwarzanie energii elektrycznej, ciepła lub biogazu w instalacjach odnawialnego źródła energii, stanowiących własność spółdzielni energetycznej lub jej członków (38f ust. 1 uOZE.)

Spółdzielnia energetyczna zaopatruje w energię elektryczną, biogaz lub ciepło wytwórców i odbiorców będących członkami tej spółdzielni, których instalacje są przyłączone do sieci danego operatora lub do danej sieci ciepłowniczej (38c ust. 1 uOZE.)

Działa ona na obszarze jednego operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego albo sieci dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej. Obszar działania spółdzielni energetycznej ustala się na podstawie miejsc przyłączenia wytwórców i odbiorców, będących członkami tej spółdzielni, do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej, sieci dystrybucyjnej gazowej lub sieci ciepłowniczej (Art. 38c ust. 1 i 2 uOZE.)

Spółdzielnia Energetyczna – podstawy prawne

Procedura założenia SE:

- Minimalna liczba założycieli zgłasza akces do spółdzielni.
- Uchwalenie statutu spółdzielni oraz wybór jej władz.
- Złożenie wniosku o rejestrację spółdzielni w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS).
- Złożenie wniosku do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR) o zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych.

Dopiero po umieszczeniu w wykazie KOWR spółdzielnia może rozpocząć działalność jako spółdzielnia energetyczna.

Spółdzielnia Energetyczna – definicja

Kto może założyć SE?

- 3 osoby prawne (firmy, JST, gospodarstwa rolne) albo 10 osób indywidualnych.
- Jedna SE może działać maksymalnie na terenie trzech sąsiadujących gmin wiejskich lub wiejsko-miejskich gdzie działa ten sam ZE.
- Maksymalna moc **elektryczna SE 10 MW**, ale spółdzielnie można multiplikować. Inne spółdzielnie: 30 MW ciepła, biogaz – wydajność 40 mln m³.
- Zasilana z energii OZE (min 70 %). Jak zabraknie to dokupujemy z ZE.
- Przy rozliczaniu energii liczy się lokalizacja licznika elektrycznego, a nie lokalizacja siedziby spółdzielcy.

Spółdzielnia Energetyczna – zalety

- Bardziej korzystne rozliczanie energii z OZE, np. obowiązuje „stary” net-metering ze współczynnikiem 0,6. Możemy potraktować sieć energetyczną jak **magazyn energii** i odebrać ją w ciągu 12 miesięcy, ZE zabierze nam wtedy 40 %.
- Dostęp do sieci prawie za darmo (brak opłaty dystrybucyjnej, kogeneracyjnej, OZE, mocowej)
- SE sama decyduje kto i na jakich zasadach korzysta z dobrodziejstwa spółdzielni. Można wstąpić do SE tylko niektórymi licznikami.
- Zniesienie zasady „tam gdzie źródło OZE tam prosument”. Nie masz miejsca na dachu na panele, nie ma problemu! Twoje źródło OZE może stać 20 km dalej.
- Można dokładnie policzyć korzyści (kalkulator na stronach KOWR, profesjonalne firmy).
- Wcale nie trzeba mieć własnych źródeł OZE. Zaproś lokalnych wytwórców do spółdzielni.

Spółdzielnia Energetyczna – zalety

- Nie ma mocy przyłączeniowych dla OZE w Twojej okolicy?

Nie ma formalnie problemu. Prawo energetyczne nakłada na zakład energetyczny obowiązek wydania pozytywnych warunków przyłączeniowych dla SE.

- Sam decydujesz jak działa SE. Prawo spółdzielnie w Polsce jest elastyczne.
- Model roliczeń ustalają członkowie Kilowatogodziny rozliczane z kilogramy ziemniaków ? Ceny rozliczeń są preferencyjne.
- Spółdzielnia zaciąga zobowiązania w swoim własnym imieniu – **dla JST jest to model inwestycji bez obciążania limitów długu publicznego** – podobnie dla innych członków, inwestycje SE nie są ich inwestycjami – podobnie jak związany z tym dług.

Spółdzielnia Energetyczna - rodzaje

Spółdzielnie Energetyczne (68 jak do III'2025) założone przez:

- **Firmy** – łatwe w założeniu i obsłudze. Firmy są największymi ofiarami kryzysu energetycznego, bo w przeciwieństwie do gospodarstw domowych i JST nikt im nie „zamrażał” cen energii. + ESG
- **JST** (głównie gminy i jednostki podległe). Trochę trudniejsze w zarządzaniu. Działają podobnie jak SE biznesowe, ale przepisy bardziej wiążą ręce urzędników (np. wójt nie może być w radzie nadzorczej spółdzielni, ustawa PZP choć tu możliwe zmiany). Zalety: Jedna gmina to 120-140 PPE (liczników). Zazwyczaj jest kompetentny urzędnik na miejscu. **Kwestia zamówień publicznych – ma być łagodniej/jest?**
- **Grupy odbiorców indywidualnych.** Najtrudniejszy rodzaj spółdzielni. Więcej pracy, wyższe koszty obsługi, księgowości, czynnik ludzki.

Spółdzielnia Energetyczna - modele

1. Wytwarzanie energii w instalacjach OZE stanowiących majątek wspólny Spółdzielni i rozliczenie się za energię wg kosztów jej wytworzenia i posiadanych udziałów.

Model polega na partycypacji spółdzielców w majątku Spółdzielni, którego najbardziej istotny element, co do zasady, stanowią instalacje OZE.

Członkowie SE wytwarzają dla siebie energię w jednej lub kilku wspólnych instalacjach OZE, które najbardziej odpowiadają zapotrzebowaniu na energię wszystkich spółdzielców. W zależności od wysokości udziałów poszczególnych członków, późniejsze rozliczenie za wytworzoną wspólnie energię może odbywać się albo bezkosztowo (w przypadku gdy wkład członkowski pokrywa koszt części inwestycji przypadającej na danego członka), albo poprzez zapłatę za otrzymaną energię (w przypadku gdy wkład członkowski był niższy).

Jedynie rozliczenia będą dotyczyły sytuacji, w których występują różnice pomiędzy założonym zużyciem energii (na podstawie którego obliczono wkład członkowski), a rzeczywistym jej zużyciem, co będzie kompensowane poprzez mechanizm zaliczania nadpłat lub ściągania niedopłat.

Spółdzielnia Energetyczna - modele

2. Wytwarzanie energii w instalacjach OZE należących do członków tej Spółdzielni i obrót energią wewnątrz Spółdzielni.

Część członków Spółdzielni wytwarza energię (może jednocześnie ją również pobierać), a pozostała część członków Spółdzielni tylko wyłącznie pobiera energię.

Inwestorami w instalacje OZE są członkowie Spółdzielni, którzy rozliczają się za wytworzoną energię ze SE.

Wytwórca energii na SE jest przedsiębiorcą i podobnie jak Spółdzielnia może uzyskać wsparcie na inwestycję z odpowiednich programów.

Rozliczenie za wytworzoną energię możliwe jest w różnych wariantach – np. sprzedaż wytworzonej energii do Spółdzielni Energetycznej, która następnie koszty pozyskania tej energii przenosi na swoich członków odpowiednio do wielkości zużycia. Spółdzielcy, którzy więcej energii wytworzyli niż pobrali, odbierają „zysk” poprzez partycypację w nadwyżce bilansowej Spółdzielni.

Wewnętrzny obrót energią pomiędzy członkami danej Spółdzielni Energetycznej jest zwolniony z formalności jak np. uzyskanie koncesji / zatwierdzenia taryf.

Spółdzielnia Energetyczna – jak działać po zainicjowaniu spółdzielni

Należy podpisać umowę z Zakładem Energetycznym i OSD. Umowa na rozliczanie i zakup energii elektrycznej. Z praktycznego punktu widzenia to zarząd spółdzielni będzie informował ZE kto (jaki licznik), kiedy i gdzie jest rozliczany w ramach umowy.

Źródła wiedzy: Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie (kpodr.pl) KOWR, Ministerstwo Klimatu (www.spolecznoscienergetyczne.gov.pl) Profesjonalne firmy doradcze.

Spółdzielnia Energetyczna z JST

Dlaczego warto działać z gminą ?

- Podatek od budowli 2 %
- Opłata za zajęcie pasa drogowego w drogach gminnych
- 15 letni plan gminy na zapotrzebowanie na energię elektryczną (art. 20 ustawa prawo energetyczne)
- Dobry odbiorca energii dysponujący terenami pod nowe źródła
- Podmiot publiczny dla projektów PPP (opcja).

Spółdzielnia Energetyczna z JST – art. 19.8 UPE i 20 UPE

Art. 19 ust 8. Rada gminy uchwała założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, rozpatrując jednocześnie wnioski, zastrzeżenia i uwagi zgłoszone w czasie wyłożenia projektu założeń do publicznego wglądu.

Art. 20. 1. W przypadku gdy **plany przedsiębiorstw** energetycznych nie zapewniają realizacji założeń, o których mowa w art. 19 ust. 8, wójt/burmistrz opracowuje **projekt planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, dla obszaru gminy lub jej części**. Projekt planu opracowywany jest na podstawie uchwalonych przez radę tej gminy założeń i winien być z nim zgodny.

2. Projekt planu, powinien zawierać:

1) propozycje w zakresie rozwoju i modernizacji poszczególnych systemów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, wraz z uzasadnieniem ekonomicznym;

1a) propozycje w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii i wysokosprawnej kogeneracji;

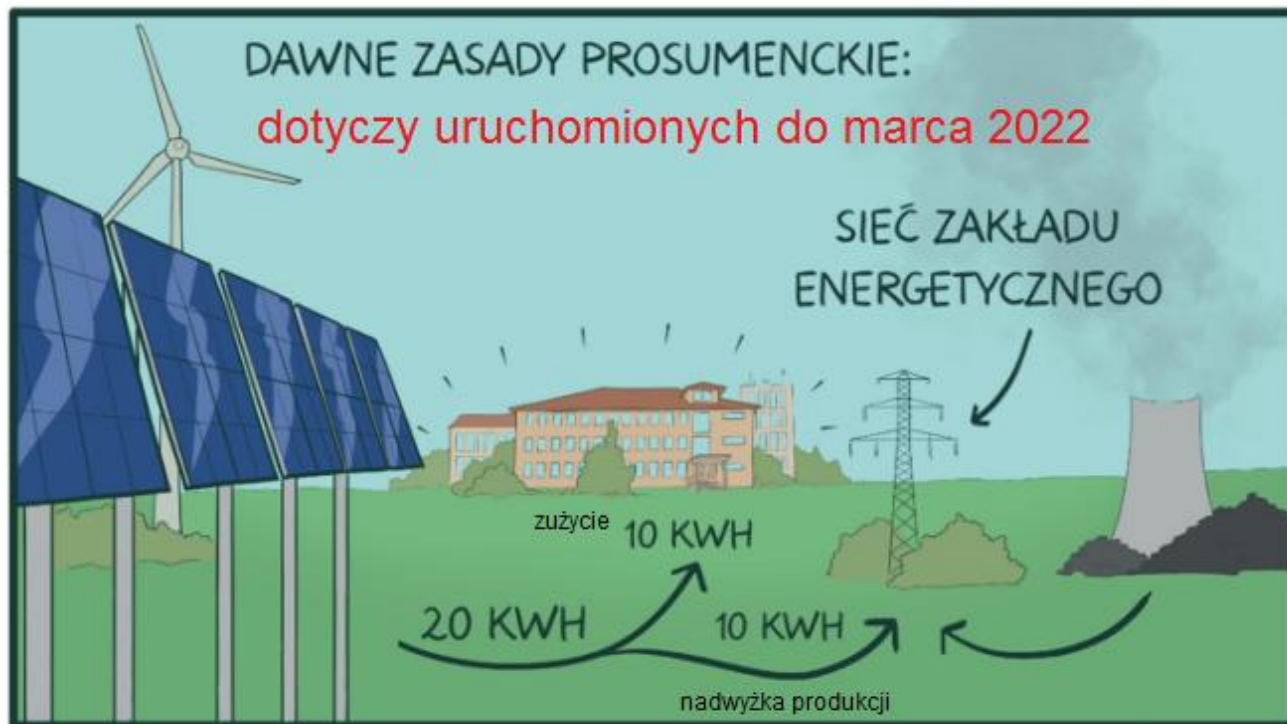
Spółdzielnia Energetyczna z JST – art. 19.8 UPE i 20 UPE

- 1b) propozycje stosowania środków poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej;
 - 2) harmonogram realizacji zadań;
 - 3) przewidywane koszty realizacji proponowanych przedsięwzięć oraz źródło ich finansowania;
 - 4) ocenę potencjału wytwarzania energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji oraz efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych lub chłodniczych na obszarze gminy.
3. (-)
4. Rada gminy uchwała plan zaopatrzenia, o którym mowa w ust. 1.
- 5. W celu realizacji planu, o którym mowa w ust. 1, gmina może zawierać umowy z przedsiębiorstwami energetycznymi.**
- 6. W przypadku gdy nie jest możliwa realizacja planu na podstawie umów, rada gminy – dla zapewnienia zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe – może wskazać w drodze uchwały tę część planu, z którą prowadzone na obszarze gminy działania muszą być zgodne.**

Inne wyzwania

Dlaczego warto założyć
Spółdzielnię Energetyczną ?

Nie trafione OZE może być problemem

Nie trafione OZE może być problemem

Nie trafione OZE może być problemem

Co to jest net-billing

- Dotyczy **WSZYSTKICH** instalacji fv uruchomionych po marcu 2022 roku !
- Wszedł w życie 1 lipca 2024 roku.

Źle sformatowana inwestycja OZE może być problemem

- Inwestycje w fv po marcu 2022 r. są dość ryzykowne (szczególnie bez magazynu).
- Magazyn energii może poprawić sytuację, ale problemem jest cena magazynu.
- Problem dotyczy gospodarstw domowych, przedsiębiorstw, jednostek samorządu terytorialnego.
- Duże i małe instalacje są odłączane w czasie największej produkcji energii – banki coraz ostrożniej podchodzą do takich inwestycji
 - Jedynie model autokonsumpcji ma istotną stopę zwrotu
- **Alertnatywa/uzupełnieni to SE – mają też „wasne” pule środków preferencyjnych na inwestycje.**

Nie trafione OZE może być problemem

- **Łączne wydatki gmin wiejskich i wiejsko-miejskich na Mazowszu na instalacje fv które weszły w net-billing wyniosą 75 254 787,18 zł brutto.**

Źródło: Badanie Triprow/Enalpha, listopad 2023. Cały raport dostępny bezpłatnie na

<https://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/juz-niebawem-gminy-moga-byc-stratne-duza-czesc-energii-z-fotowoltaiki-przygarnie-operator,508712.html>

Spółdzielnia Energetyczna może być rozwiązaniem

MODEL PROSUMENCKI
W SPÓŁDZIELNI ENERGETYCZNEJ:

Dziękuję za uwagę

ipp.p.pl

bartosz.korbus@ipp.p.pl

tel. 510-237-765

Instytut Partnerstwa Publiczno-
Prywatnego

ul. Świętokrzyska 20

00-002 Warszawa

